

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	2Cdo/12/2022
Identifikačné číslo spisu:	6111211284
Dátum vydania rozhodnutia:	24.01.2024
Meno a priezvisko:	Mgr. Miroslav Šepták
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2024:6111211284.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu D.. F. F., narodeného XX. G. XXXX, X., X. XXX, zastúpeného advokátom JUDr. Ľubomírom Hrežd'ovičom, Banská Bystrica, Rudlovská 2, proti žalovanej Slovenskej republike, v mene ktorej koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, Bratislava Račianska 71, o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Banská Bystrica pod sp. zn. 10C/92/2011, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 22. novembra 2018 sp. zn. 16Co/184/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 22. novembra 2018 sp. zn. 16Co/184/2017 vo výroku I. a vo výroku IV. z r u š u j e a vec mu v uvedenom rozsahu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „súd prvej inštancie“ resp. „prvoinštančný súd“) v poradí druhým rozsudkom zo 14. marca 2017 č. k. 10C/92/2011-270 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 7 715,76 eura titulom náhrady škody a sumu 21 750 eur titulom nemajetkovej ujmy, všetko v lehote 60 dní od právoplatnosti rozhodnutia; vo zvyšku žalobu zamietol a náhradu trov konania žiadnej zo strán nepriznal. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že žalobca sa od žalovanej domáhal náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci v sume 531 263,50 eura pozostávajúcej z náhrady trov obhajoby v trestnom konaní v sume 17 465,11 eura, náhrady straty na zárobku 3 368,39 eura a náhrady nemajetkovej ujmy za väzbu a za trestné stíhanie 510 430 eur. Za každý jeden deň väzobného stíhania si žalobca uplatnil nemajetkovú ujmu vyčíslenú v sume 110 eur, spolu 10 430 eur a za trestné stíhanie ako celok sumu 500 000 eur. Uviedol, že predmetom konania po zrušení rozhodnutia Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „odvolací súd“) mu ostalo na rozhodnutie posúdenie náhrady škody vo forme trov obhajoby JUDr. Kubovčáka, ktorá bola dohodnutá a vyplatená ako paušálna odmena v sume 8 298,48 eura a náhrada nemajetkovej ujmy. Nedotknutá ostala potvrdzujúca časť predchádzajúceho rozhodnutia okresného súdu, v ktorej bola žalovanej uložená povinnosť nahradiť žalobcovi škodu v sume 12 535,02 eura (trovy obhajoby JUDr. Hrežd'oviča a strata na zárobku počas väzby). Súd prvej inštancie považoval v zmysle svojho odôvodnenia rozhodnutia duplicitnú obhajobu žalobcu v trestnom konaní za účelnú a hospodárnu. Účelnosť a hospodárnosť

obhajoby žalobcu dvoma obhajcami podľa jeho názoru vyplývala zo závažnosti skutku, z ktorého bol žalobca obvinený, z trestu, ktorý žalobcovi hrozil, v jeho práve zvoliť si obhajcu, ako aj v konečnom oslobodení žalobcu. Žalobca splnomocnil JUDr. Kubovčáka na svoju obhajobu v čase začatia trestného stíhania, zúčastňoval sa úkonov v prípravnom konaní, v mieste výkonu väzby, na hlavnom pojednávaní v sídle súdov, ktoré rozhodovali a bydlisko žalobcu si vyžadovali dostupnosť dvoch advokátov. Z písomného vyjadrenia právneho zástupcu žalobcu a z obsahu trestného spisu prvoinštančný súd zistil, že úkony obhajoby JUDr. Kubovčák realizoval a vyčíslenie odmeny a náhrady hotových výdavkov bolo v súlade s vyhláškami č. 163/2002 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb a č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška č. 655/2004 Z.z.“) s tým, že trovy obhajoby vo výške tarifnej odmeny zodpovedali sume 7 715,76 eura. Z dôvodu vyššej transparentnosti vynaložených nákladov obhajoby priznal žalobcovi len náhradu trov vyčíslenú podľa uvedených predpisov o odmenách a náhradách trov advokátov v sume 7 715,76 eura a vo zvyšku žalovanú sumu 582,72 eura zamietol. S prihliadnutím na uvedené skutočnosti súd prvej inštancie vyvodil záver, že trestným stíhaním žalobcu, vznesením obvinenia, ku ktorému nemalo dôjsť, jeho vzatie do väzby, ktorú si žalobca nezavinil, ďalej s prihliadnutím na dĺžku väzby a trestného stíhania, došlo k vážnemu poškodeniu žalobcu v súkromnom, pracovnom a verejnom živote. Pri rozhodovaní o výške náhrady nemajetkovej ujmy sa prvoinštančný súd necítil viazaný rozdelením uplatnenej náhrady na nemajetkovú ujmu za väzbu v sume 10 430 eur a všeobecnú v sume 500 000 eur. Samotný právny zástupca žalobcu uviedol, že sumu náhrady nemajetkovej ujmy rozdelil len pre ilustráciu. Súd prvej inštancie posudzoval vec z hľadiska právnej úpravy zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“), čl. 5 ods. 1, 5 Dohovoru a § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z.z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z.z.“), ktorá sa aplikuje v prípadoch rovnakého porušenia práva od 1. júla 2004. Vychádzal pritom z výkladu, že ak čl. 5 Dohovoru premoštuje zákon č. 58/1969 Zb. a zákon č. 514/2003 Z.z., potom je logické, že náhradu a výšku nemajetkovej ujmy treba posudzovať podľa zákona č. 514/2003 Z.z., ako zákona *lex specialis*, a nie podľa všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka. Žalobcovi priznal náhradu nemajetkovej ujmy v maximálnom zákonnom limite, ktorý predstavuje 50- násobok minimálnej mzdy v Slovenskej republike, čo zodpovedalo sume 21 750 eur. Následne, keďže ani jedna strana sporu nebola v konaní úspešná, žiadnej z nich nepriznal právo na náhradu trov konania.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom z 22. novembra 2018 sp. zn. 16Co/184/2017 na odvolanie žalovanej napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi titulom náhrady škody sumu 7 715,76 eura a titulom nemajetkovej ujmy sumu 10 430 eur, všetko v lehote 60 dní od právoplatnosti rozhodnutia potvrdil a vo zvyšku žalobu zamietol. Výrok, ktorým súd prvej inštancie žalobu vo zvyšku zamietol ostal nedotknutý. Žiadnej zo strán nepriznal právo na náhradu trov konania. Pokiaľ išlo o sporný nárok na náhradu škody, ktorá vyplývala z trov obhajoby žalobcu v trestnom konaní advokátom JUDr. Kubovčákom, považoval odvolací súd rozhodnutie za vecne správne. S dôvodnosťou náhrady tejto škody sa súd prvej inštancie dostatočne vysporiadal. Pokiaľ išlo o námietku žalovanej, že z dôvodovej správy zákona č. 412/2012 Z.z., ktorým bol zmenený § 18 ods. 3 zákon č. 214/2003 Z.z., vyplýva, že náhrada škody sa vzťahuje len na jedného obhajcu, v posudzovanej veci sa uvedená argumentácia neuplatní, lebo žalobca si dvoch obhajcov nezvolil súčasne, ale potreba druhého obhajcu vzišla zo závažnosti obvinenia a náročnosti úkonov obhajoby a teda išlo o účelne vynaložené trovy. Tiež uviedol, že z dôvodu zákazu retroaktivity nemožno právnu úpravu, ktorá platí od 1. januára 2013, uplatniť na nároky, ktoré boli realizované do 23. februára 2006. Pokiaľ ide o priznanú nemajetkovú ujmu a jej odôvodnenie, nebolo odvolanie žalovanej úplne dôvodné. Podľa odvolacieho súdu žalobca tvrdil a preukázal dôsledky väzobného stíhania v jeho osobnom, rodinnom, pracovnom, profesijnom i spoločenskom živote, a teda nárok na náhradu nemajetkovej ujmy v príčinnej súvislosti s vykonanou väzbou. Žalobca bol vo väzbe v súvislosti s vznesením obvinenia z trestného činu prijímania úplatku a inej nenáležitej výhody v čase, keď vykonával pracovnú pozíciu riaditeľa úradu Banskobystrického samosprávneho kraja. Trestný čin, pre ktorý bol stíhaný, sa týkal majetku a rozhodovacej činnosti v rámci tohto vyššieho územného celku. Žalobca bol tiež spolumajiteľ firmy Interaudit Zvolen, mal 62 rokov, bol ženatý, jeho manželka bola dôchodkyňa,

mali dospelé dcéry. Odvolací súd vychádzal zo skutkového stavu, ktorý zistil aj súd prvej inštancie a z ktorého vyplýva, že najcitelnejšie žalobcu zasiahlo väzobné stíhanie, kedy osobitne intenzívne prežíval obdobie neistoty a odlúčenia. Toto obdobie trvalo viac ako tri mesiace, tvrdo a nezvratne zasiahlo do osobnostných práv žalobcu, ktorý ho prežíval spolu s jeho blízkymi osobami, ktoré boli v konaní vypočítané. Žalobca bol v strese a neistote, hrozil mu vysoký trest, znížila sa vážnosť žalobcu v zamestnaní, utrpelo jeho podnikanie (auditorská kancelária). Obmedzenie osobnej slobody a väzobné stíhanie nepochybne znamenal zlom oproti dovtedajšiemu stavu osobnej a rodinnej pohody v živote žalobcu a v pracovných vzťahoch. Väzobné stíhanie rozvrátilo autoritu a vážnosť žalobcu, citelne zasiahlo nielen žalobcu, ale celú jeho rodinu. Zodpovednosť žalovanej za spôsobenú nemajetkovú ujmu vyplýva z trestného konania, v rámci ktorého bol žalobca väzobne stíhaný a skončilo jeho oslobodením, pretože nebolo dokázané, že sa stal skutok, pre ktorý bol stíhaný. Uviedol, že za dôsledky spojené s vykonanou väzbou môže súd priznať náhradu v zmysle čl. 5 ods. 1 písm. c), ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a odvolací súd považoval v zmysle uvedeného za primerané priznať žalobcovi peňažnú náhradu nemajetkovej ujmy za vykonanú väzbu v uplatnenej sume 10 430 eur. Na námietku žalovanej, že v Českej republike súdy priznávajú za väzbu od 20 do 60 eur, kým žalobca uplatnil 110 eur za deň väzby, nemohol prihliadnuť, pretože žalovaná sa obmedzila na paušálnu sumu, bez porovnania súvislostí prípadov a samotný žalobca uviedol, že „výpočet“ náhrady za väzbu uviedol iba orientačne. V súvislosti s tým, že žalobca uplatnil náhradu za nemajetkovú ujmu aj za celé trestné stíhanie odvolací súd uviedol, že samotný žalobca nemajetkovú ujmu, ktorú pociťoval v čase trestného stíhania, trvajúceho od účinnosti zákona č. 514/2003 Z.z., ktorý umožňuje priznať náhradu nemajetkovej ujmy, nijako nešpecifikoval. Žalobca nemajetkovú ujmu za trestné stíhanie nepreukázal a z toho dôvodu žalobu o náhradu nemajetkovej ujmy nad 10 430 eur zamietol. Výrok, ktorým súd prvej inštancie zamietol vo zvyšku žalovanú sumu 582,72 eura uplatnenú titulom náhrady škody ako trov právneho zastúpenia, ktoré prevyšujú tarifnú odmenu obhajoby, nebol odvolaním dotknutý a nadobudol právoplatnosť, práve tak, ako výrok, ktorým predošlým rozhodnutím súdu prvej inštancie zamietol žalobcu o náhradu nemajetkovej ujmy nad sumu 17 600 eur.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu v časti prvého výroku podala dovolanie žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“). Navrhla, aby dovolací súd napadnutý rozsudok zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania odôvodnila právne ustanoveniami § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. Prípustnosť oboch dovolacích dôvodov dovolateľka vyvodila nie na základe jednej a tej istej právnej otázky, ale na základe dvoch vzájomne sa nevylučujúcich otázok, podľa jej názoru - rovnako významných pre prijatie napadnutého odvolacieho rozsudku. V súvislosti s nesprávnym právnym posúdením v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP napadla „posúdenie primeranosti priznanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy v kontexte ustálenej rozhodovacej súdnej praxe“. Podľa jej názoru odvolací súd priznal náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch vo výške 10 430 eur za neoprávnený zásah žalobcu spôsobený tri mesiace trvajúcou väzbou nedôvodne, pretože pri určovaní primeranosti náhrady nemajetkovej ujmy nezohľadňoval rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“), ustálenú rozhodovaciu prax Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a judikatúru EŠLP. Odklon v posúdení primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy videla najmä od rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) zo 14. júla 2018 sp. zn. 3 Cdo 19/2018, z ktorého jasne vyplývalo, že priznaná náhrada nemajetkovej ujmy nemá byť vyššia ako náhrada za ujmu, ktorú utrpeli obe trestných činov. Na základe uvedeného poukázala aj na ďalšie rozhodnutia odvolacieho súdu z 27. apríla 2006 sp. zn. 4 Cdo 171/2005, z 31. júla 2012, sp. zn. 6 Cdo 37/2012, zo 7. augusta 2018 sp. zn. 3 Cdo 17/2017 a z 31. júla 2018 sp. zn. 2 Cdo 112/2017. Nakoľko odvolací súd priznal žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10 430 eur, ktorá je vyššia ako maximálna výška odškodnenia za spôsobenú smrť, bolo by podľa jej názoru nevyhnutné, aby odvolací súd prihliadol na výšku odškodnenia poskytovaného podľa zákona č. 274/2017 Z.z. a náležite zdôvodnil, v čom je žalobcom pociťovaná ujma závažnejšia alebo porovnateľná ako smrteľný následok trestného činu. Namietala, že odvolací súd nezohľadnil vo svojom rozhodnutí ani rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 30 Cdo 2357/2010, na základe ktorého v Českej republike súdy priznávajú za väzbu 20 - 60 eur za jeden deň trvania väzby. Záverom poukázala aj na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 147/06, na ktorý nasledovne nadväzuje aj uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 31. júla 2012 sp. zn. 6 Cdo 37/2012. V zmysle uvedeného mala za to, že odvolací súd sa vo

svojom rozhodnutí nevysporiadal s existenciou hore uvedených rozhodnutí, neobjasnil závery, ktoré ho viedli k odlišnému rozhodnutiu v danej veci, resp. neuviedol, v čom spočívali osobitosti tohto konkrétneho prípadu odôvodňujúce vydanie odlišného rozhodnutia v skutkovo obdobnej veci. V súvislosti s nesprávnym právnym posúdením v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP žalovaná uviedla, že z dôvodu, že dovolací súd doposiaľ neriešil právnu otázku, či žalobca má právo na náhradu trov právneho zastúpenia podľa zákona č. 58/1968 Zb., ak si zvolil súčasne viacerých právnych zástupcov, kde vo vzťahu k priznaným trovám právneho zastúpenia advokátovi JUDr. Kubovčákovi poukazovala na neúčelnosť úkonov uskutočnených týmto právnym zástupcom, nakoľko na hlavnom pojednávaní a ďalších úkonoch obhajoby boli prítomní obaja právni zástupcovia a z toho dôvodu mala za to, že došlo k zbytočnému navýšeniu trov obhajoby. Uviedla, že odvolací súd vo svojom rozhodnutí uviedol, že pri rozhodovaní rešpektoval právne závery vyjadrené v rozhodnutí najvyššieho súdu z 28. apríla 2016 sp. zn. 6 Cdo 402/2015, na základe ktorého ak škoda bola uplatnená podľa zákona č. 58/1969 Zb., súd môže priznať len náhradu účelne vynaložených trov, avšak tento pojem účelnosti už následne neinterpretoval do dôsledkov svojho rozhodnutia. Podľa jej tvrdenia je popretím základných predpokladov pre náhradu škody, aby štát hradil aj náklady spojené so zastúpením, ktoré boli poškodeným vynaložené bezúčelne. Štát nemôže zodpovedať za akékoľvek náklady spojené s obhajobou v trestnom konaní. V zmysle uvedeného mala za to, že odvolací súd nesprávne právne posúdil „otázku účelnosti nákladov na trovy obhajoby pre JUDr. Kubovčáka ako druhého obhajcu žalobcu a priznaním požadovanej náhrady založil neobmedzenú zodpovednosť za škodu“. Zároveň žiadala odklad vykonateľnosti rozhodnutia odvolacieho súdu. V zmysle uvedeného navrhovala zrušiť rozsudok odvolacieho súdu v jeho I. výroku a v rozsahu zrušenia ho vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že zo strany krajského súdu nedošlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci, ktoré by zakladalo prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP, a preto navrhol, aby dovolací súd dovolanie odmietol. Mal za to, že v uvedených rozhodnutiach, ktoré nemal odvolací súd pri svojom rozhodovaní rešpektovať, boli uplatňované rádovo niekoľko desiatok vyššie náhrady titulom nemajetkovej ujmy. V súvislosti s priznanými trovami právneho zastúpenia uviedol, že je nutné poukázať na individualizáciu a špecifickosť toho-ktorého prípadu. Odklad vykonateľnosti rozsudku odvolacieho súdu považoval za nedôvodný.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) uznesením z 28. mája 2020 sp. zn. 2Cdo/90/2019 dovolanie žalovanej voči napadnutému rozsudku odvolacieho súdu z 22. novembra 2018 sp. zn. 16Co/184/2017 podľa § 447 písm. c) a f) CSP odmietol; žalobcovi priznal nárok na náhradu trov dovolacieho konania. Nestotožnil sa s dovolacími námietkami žalovanej o vytýkanom odklone od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP), ktoré vyvodzovala z toho, že odvolací súd vec nesprávne právne posúdil, keď pri riešení právnej otázky určenia primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej žalobcovi rozhodnutím o väzbe nevychádzal z predvídateľných kritérií vyplývajúcich z hmotnoprávnych predpisov (zákon č. 215/2006 Z.z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi) a z relevantnej judikatúry tak, aby umožňovala spravodlivé zadostučinenie. Najvyšší súd mal naopak za to, že odvolací súd pri svojich úvahách o určení primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy postupoval v zmysle žalovanou uvádzaného rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo 14. júla 2018 sp. zn. 3 Cdo 19/2018, keď žalobcovi priznal náhradu nemajetkovej ujmy vo výške 10 430 eur, a teda 22-násobku minimálnej mzdy v čase rozhodovania (22 x 437 eur). Stanovaná výška náhrady nemajetkovej ujmy teda nepresahovala maximálnu možnú hranicu 50-násobku minimálnej mzdy. V prejednávanej veci súdy oboch nižších inštancií pri určovaní primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej žalobcovi rozhodnutím o väzbe považovali za potrebné zohľadniť povahu trestnej veci, celkovú dĺžku obmedzenia osobnej slobody a následky, ktoré toto obmedzenie vyvolalo v osobnej sfére poškodeného (žalobcu), a v nadväznosti na tieto zistenia ju stanovili v porovnaní s výškou náhrady nemajetkovej ujmy priznávanej v iných obdobných prípadoch a výškou, ktorá je poskytovaná v iných štátoch Európskej únie. S poukazom na uvedené najvyšší súd uzatváral, že odvolací súd (a rovnako aj súd prvej inštancie) sa pri určení primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu zaoberajúcej sa nastolenou právnou otázkou, ale (práve naopak) pri jej riešení postupoval v súlade s ňou. Skutočnosť, že žalovaná sa s vyčíslením primeranej výšky náhrady odvolacím súdom nestotožnila

a označila ju za nadhodnotenú, sama osebe nemohla byť spôsobilá založiť prípustnosť jej dovolania v zmysle § 421 ods. 1 písm. a) CSP, ak odvolací súd pri jej zisťovaní vychádzal z uvedených kritérií, zadaných ustálenou rozhodovacou praxou dovolacieho súdu. Sama polemika dovolateľky s právnymi závermi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo len kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Ďalej uviedol, že dovolateľkou nastolenou otázkou podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP týkajúcou sa „účelnosťou priznaných trov právneho zastúpenia žalobcu dvomi právnymi zástupcami“ sa nezaoberal, keďže táto otázka je podľa jeho názoru otázkou skutkovou, a nie právnou a preto nie je relevantná z hľadiska uplatneného dovolacieho dôvodu § 421 ods. 1 písm. b) CSP a nemôže viesť k založeniu prípustnosti dovolania žalovanej v zmysle tohto ustanovenia.

6. Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom zo dňa 30. novembra 2021 sp. zn. IV. ÚS 467/2021 vyslovil, že uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. mája 2020 sp. zn. 2 Cdo 90/2019 bolo porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, preto citované uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Konštatoval, že napadnuté uznesenie nesplňa atribúty ústavne akceptovateľného rozhodnutia súdu, keďže v ňom najvyšší súd ústavne nekonformným spôsobom vyložil prípustnosť dovolania podľa § 432 ods. 2 CSP. V dôsledku toho neposkytuje dostatok relevantných dôvodov na najvyššom súdom prijatý záver o neprípustnosti dovolania sťažovateľky. Z uvedených dôvodov označil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu za arbitrárne a porušujúce právo sťažovateľky na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 ústavy. Blížšie v podrobnostiach vo vzťahu k náhrade nemajetkovej ujmy za väzbu uviedol, že súdna prax postupne vytvorila kritériá určenia jej výšky (povaha trestnej veci, dĺžka a časové okolnosti väzby, preukázaný dopad väzby do osobnostnej sféry poškodeného a širšie okolnosti, za ktorých k vzniku nemajetkovej ujmy došlo) korigované všeobecnými princípmi spravodlivosti. V prípade sťažovateľky bola táto zaviazaná na náhradu nemajetkovej ujmy žalobcovi v sume 10 430 eur za väzbu, pričom je zrejmé, že žalobca bol vzatý do väzby od 25. novembra 2003, z ktorej bol prepustený 4. marca 2004, čo predstavuje 101 dní väzobného stíhania. Výkonaným dokazovaním bolo preukázané, ako väzba žalobcu zasiahla do jeho osobnostných práv. Ústavný súd ďalej pokračoval, že stanoviť presnou sumou výšku náhrady nemajetkovej ujmy za deň či mesiac trvania väzby vopred pre všetky prípady nie je možné, pretože primeranosť výšky náhrady nemajetkovej ujmy musí zohľadňovať vždy osobitné okolnosti prípadu, ktorých rozmanitosť nemožno vopred postihnúť. Rovnako tak nie je možné ani mechanicky prevziať závery rozhodovacej praxe súdov iných štátov či EŠLP, a to najmä s ohľadom na odlišnosť životnej úrovne v jednotlivých štátoch, ktorá rovnako tak musí byť zohľadnená, pokiaľ priznaná výška náhrady nemajetkovej ujmy má zodpovedať predstavám spravodlivosti a slušnosti v danom čase a na danom mieste (III. ÚS 754/2016). Uvedené však neznamená, že pokiaľ sťažovateľka v dovolaní uviedla právnu otázku, ktorú považovala za nesprávne vyriešenú, uvedené dostatočne odôvodnila a svoju argumentáciu podoprela konkrétnymi rozhodnutiami najvyšších súdnych inšancií, takúto rozhodovaciu prax týchto orgánov nie je potrebné zohľadniť a najmä bez ďalšieho považovať argumentáciu sťažovateľky len za polemiku s právnymi závermi odvolacieho súdu a kritiku jeho rozhodnutia. Z napadnutého uznesenia vyplýva, že napriek tomu, že najvyšší súd uviedol sťažovateľkou citovanú judikatúru (body 21 a 22 odôvodnenia), dokonca poukázal na totožné rozhodnutie najvyššieho súdu (sp. zn. 3 Cdo 19/2018), s uvedenou judikatúrou sa nevysporiadal, resp. neuviedol konkrétne okolnosti tejto právnej veci, ktoré ho viedli k odlišnému rozhodnutiu. Najvyšší súd rezignoval na ochranu práv sťažovateľky, keď nedostatočne zohľadnil rozhodujúce skutočnosti tohto prípadu a nedal odpoveď ani na námietky sťažovateľky o nutnosti posudzovania zákonného limitu odškodnenia nemajetkovej ujmy za väzbu podľa obdobia, keď väzba trvala, a nie podľa roku, keď o nároku rozhodoval (opakovane) všeobecný súd, čo v konečnom dôsledku podľa názoru sťažovateľky vedie k znevýhodňovaniu tých poškodených, o ktorých nároku bolo rozhodované skôr, hoci k zásahu do ich práv v dôsledku nezákonnej väzby došlo v totožnom období. K ústavne udržateľnému riešeniu tejto otázky je potrebné pristúpiť komparatívne, preferenciou jednej z oboch alternatív oproti vylúčeniu druhej z nich (s náležitým odôvodnením). Ústavný súd tiež poukázal „...na nesprávne konštatovanie najvyššieho súdu (bod 22 odôvodnenia), že odvolací súd moderoval náhradu nemajetkovej ujmy za väzbu žalobcu, keďže v čase rozhodovania okresného súdu (2017) predstavoval maximálny limit pre priznanie nemajetkovej ujmy sumu 21 750 eur, ktorá bola znížená na sumu 10 430 eur, čo predstavuje 22-násobok minimálnej

mzdy. Ako z rozhodnutí súdov nižšej inštancie vyplýva, žalobca si uplatnil náhradu za nemajetkovú ujmu z titulu väzby vo výške 10 430 eur a vo výške 500 000 eur za trestné stíhanie ako celok. Pokiaľ bol žalobcovi právoplatne priznaný nárok za nemajetkovú ujmu za väzbu vo výške 10 430 eur, bol mu priznaný v celom požadovanom rozsahu a k moderácii zo strany konajúcich všeobecných súdov nedošlo. Nesprávnosť úvah okresného súdu, ktorý pôvodne priznal žalobcovi sumu 21 750 eur konštatoval už krajský súd v rozsudku č. k. 16 Co 184/2017 -315 z 22. novembra 2018 (bod 16 odôvodnenia). Už len marginálne ústavný súd poukázal aj na numerickú nesprávnosť samotného výpočtu uvádzaného najvyšším súdom, keďže 22-násobok minimálnej mzdy v roku 2017 (435 eur) nepredstavuje sumu 10 430 eur, ako uvádza najvyšší súd, ale sumu 9 570 eur...“. Za ďalšie najvyšší súd v namietanom rozhodnutí nesprávne posúdil sťažovateľkou nastolenú právnu otázku, keď ju považoval za otázku skutkovú, ktorá nebola riadne vymedzená a ktorú nie je ako dovolací súd oprávnený preskúmať. Takáto interpretácia prípustnosti dovolania viedla najvyšší súd k ústavne neudržateľnému odmietnutiu dovolania sťažovateľky bez poskytnutia odpovede na nielen pre ňu rozhodnú, ale aj z pohľadu všeobecného významnú právnu otázku, ktorá je vzhľadom na absenciu jej riešenia v zákone č. 58/1969 Zb., ako aj skutočnosť, že pluralita obhajcov v trestných konaniach nie je žiadnou raritou, žiaduca.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená podľa § 429 ods. 2 písm. b) CSP, bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalovanej je prípustné a tiež dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu v napadnutej časti a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

8. Dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý má v systéme opravných prostriedkov civilného sporového konania osobitné postavenie. Dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nesmie byť vnímaný (procesnými stranami ani samotným dovolacím súdom) ako tretia inštancia, v rámci konania ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie odvolacieho súdu (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012, ktoré sú aktuálne aj za súčasnej procesnoprávnej úpravy).

9. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je tiež právo domôcť sa na príslušnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v civilnom sporovom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých môže súd konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania, vrátane dovolacieho konania (rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 6/2014, 3 Cdo 357/2015, 4 Cdo 1176/2015, 5 Cdo 255/2014, 8 Cdo 400/2015). Otázka posúdenia, či sú, alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu. Právnu úpravu dovolania a dovolacieho konania, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť, nemožno v žiadnom prípade interpretovať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad (rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 319/2013, 1 Cdo 348/2013, 3 Cdo 357/2016, 3 ECdo 154/2013, 3 Cdo 208/2014). Narušenie princípu právnej istoty strán, ktorých právna vec bola právoplatne skončená (meritórnym rozhodnutím) musí byť vyvážené sprísnenými podmienkami prípustnosti - to platí o všetkých mimoriadnych opravných prostriedkoch. Ak by dovolací súd bez ohľadu na neprípustnosť dovolania pristúpil k posúdeniu vecnej správnosti rozhodnutia odvolacieho súdu a na tom základe ho prípadne zrušil, porušil by základné právo na súdnu ochranu toho, kto stojí na opačnej procesnej strane (porovnaj rozhodnutie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. II. ÚS 172/03).

10. Naznačenej mimoriadnej povahe dovolania zodpovedá aj právna úprava jeho prípustnosti. Z ustanovenia § 419 CSP vyplýva, že proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. To znamená, že ak zákon výslovne neuvádza, že dovolanie je proti tomu - ktorému rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné, nemožno také rozhodnutie (úspešne) napadnúť dovolaním.

Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú špecifikované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

11. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f) CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa v dovolaní uviesť, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a náležitým spôsobom označiť dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP.). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

12. Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP). Len konkrétne označenie právnej otázky, ktorú podľa dovolateľa riešil odvolací súd nesprávne, umožňuje dovolaciemu súdu posúdiť, či ide skutočne o otázku, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a či sa pri jej riešení odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) CSP), alebo ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 písm. c) CSP).

13. Pre procesnú situáciu, v ktorej § 421 ods. 1 písm. a) CSP pripúšťa dovolanie, má mimoriadny význam obsah pojmu „právna otázka“ a to, ako dovolateľ túto otázku zdefiniuje a špecifikuje v dovolaní. Otázkou relevantnou z hľadiska citovaného zákonného ustanovenia môže byť pritom len otázka právna (teda v žiadnom prípade nie skutková otázka). Zo zákonodarcom zvolenej formulácie tohto ustanovenia vyplýva, že môže ísť tak o otázku hmotnoprávnu (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine), ako aj o otázku procesnoprávnu (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Pre právnu otázku, ktorú má na mysli § 421 ods. 1 písm. a) CSP, je charakteristický „odklon“ jej riešenia, ktorý zvolil odvolací súd, od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu. Ide tu teda o situáciu, v ktorej sa už rozhodovanie senátov odvolacieho súdu ustálilo na určitom riešení právnej otázky, odvolací súd sa však svojím rozhodnutím odklonil od „ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu“. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do pojmu „ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu“ predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Jeho súčasťou je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili.

13.1. V dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje z § 421 ods. 1 písm. b) CSP, by mal dovolateľ a/ konkretizovať právnu otázku riešenú odvolacím súdom a uviesť, ako ju riešil odvolací súd, b/ dôvodiť, že právna otázka v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená, c/ uviesť, ako by mala byť táto otázka správne riešená. Samotné polemizovanie dovolateľa s právnymi názormi odvolacieho súdu, prosté spochybňovanie správnosti jeho rozhodnutia alebo kritika toho, ako odvolací súd pristupoval k riešeniu právnej otázky, významovo nezodpovedajú kritériu uvedenému v § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

14. Základným predpokladom prípustnosti dovolania je, že dovolací súd vo svojej rozhodovacej praxi doposiaľ neposudzoval právnu otázku vymedzenú dovolateľom (t. j. právne posúdenie veci odvolacím súdom, s ktorým dovolateľ nesúhlasí). Ak dovolateľ vyvodzuje prípustnosť dovolania z ustanovenia § 421 CSP, má viazanosť odvolacieho súdu dovolacími dôvodmi (§ 440 CSP) kľúčový význam v tom zmysle, že posúdenie prípustnosti dovolania závisí od toho, ako dovolateľ sám vysvetlí (konkretizuje a náležite doloží), že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia dovolateľom vymedzenej právnej otázky a že sa jedná o prípad, na ktorý sa vzťahuje toto ustanovenie.

15. V preskúmanej veci žalovaná odôvodňovala prípustnosť dovolania podľa ustanovení § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP. V prvom rade namietala správnosť „posúdenia primeranosti priznanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy v kontexte ustálenej rozhodovacej súdnej praxe“, ktorú zároveň označila. Rovnako za nesprávne považovala právne posúdenie „otázky účelnosti nákladov na trovy obhajoby pre JUDr. Kubovčáka ako druhého obhajcu žalobcu“ (bližšie viď bod 3 tohto rozhodnutia).

16. So zreteľom na riadne nastolenie právnych otázok spôsobom zodpovedajúcim § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP a v situácii, na ktorú sa vzťahujú predmetné ustanovenia, dospel dovolací súd k záveru, že dovolanie žalovanej je v danom prípade procesne prípustné. Následne preto skúmal, či je podané dovolanie dôvodné (či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu skutočne vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci predmetných právnych otázok).

17. Právnym posúdením veci je aplikácia práva na zistený skutkový stav. Je to činnosť súdu spočívajúca v podradení zisteného skutkového stavu príslušnej právnej normy, ktorá vedie k záveru o právach a povinnostiach účastníkov právneho vzťahu. Právne posúdenie je všeobecne nesprávne, ak sa súd dopustil omylu pri tejto činnosti, t. j. ak posúdil vec podľa právnej normy, ktorá na zistený skutkový stav nedopadá, alebo správne určenú právnu normu nesprávne vyložil, prípadne ju na daný skutkový stav nesprávne aplikoval.

18. Ako prvou položenou otázkou sa najvyšší súd zaoberal tým, či súdy nižších inštancií správne posúdili primeranosť priznanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy v kontexte ustálenej rozhodovacej súdnej praxe.

19. V súvislosti s prvou nastolenou otázkou dovolací súd poukazuje na svoju doterajšiu judikatúru k problematike priznávania výšky nemajetkovej ujmy v obdobných prípadoch.

V rozhodnutí z 31. júla 2012 sp. zn. 6Cdo/37/2012 najvyšší súd dospel k záveru, že „...súd je povinný vo svojom rozhodnutí zdôvodniť a vyrovnať sa s relevantnými argumentmi účastníka o neprimeranosti odškodnenia aj s prihliadnutím na rozsah odškodnenia v iných, obdobných veciach...“; v tomto rozhodnutí poukázal aj na nález ústavného súdu zo 6. decembra 2006 sp. zn. III. ÚS 147/06 a tiež na rozsudok EŠLP z 17. júla 2012 (v prípade Winkler proti Slovenskej republike). Obdobné závery vyplývajú aj z ďalších rozhodnutí najvyššieho súdu odklon od ktorých v posúdení primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy videla dovolateľka, a síce z 24. júla 2018 sp. zn. 3Cdo/19/2018 a z 20. júna 2019 sp. zn. 3Cdo/25/2019 v zmysle ktorých, „...pri úvahách o určení primeranej výšky náhrady nemajetkovej ujmy je potrebné prihliadať na iné právne predpisy slovenského právneho poriadku upravujúce odškodnenie, ako aj v kontexte s rozhodnutiami EŠLP a ústavného súdu...“. Z rozhodnutia najvyššieho súdu z 24. júla 2018 sp. zn. 3Cdo/19/2018 ďalej vyplýva, že priznaná náhrada nemajetkovej ujmy nemá byť vyššia ako náhrada za ujmu, ktorú utrpeli obeť trestných činov, čo predstavuje 50-násobok minimálnej mzdy v Slovenskej republike.

V rozhodnutí z 30. septembra 2013 sp. zn. 6MCdo/15/2012 najvyšší súd dospel k záveru, podľa ktorého „...určenie výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy nie je záležitosťou voľnej úvahy, ktorá by nepodliehala žiadnemu hodnoteniu; jej základom je zistenie skutkových okolností, ktoré súdu umožnia úvahu na určitom kvalitatívnom posúdení základných súvislostí. Treba, aby súdy v súvislosti s tým vzali do úvahy aj iné hmotnoprávne predpisy upravujúce odškodnenie, napríklad zákon č. 215/2006 Z.z....“. Napokon dovolací súd uvádza, že už v rozhodnutí z 27. apríla 2006 sp. zn. 4Cdo/171/2005 (na ktoré taktiež poukázala dovolateľka) najvyšší súd konštatoval, že „...i keď je výška zadosťučinenia v peniazoch predmetom úvahy súdu, jeho úvaha sa musí opierať o celkom konkrétne a preskúmateľné hľadiská. Uplatnenie voľnej úvahy sa tak nesmie stať nepreskúmateľnou ľubovôľou súdu, vymykajúcou sa akejkolvek kontrole. Nemožno priznávať neprimerané či dokonca tak premrštené sumy, ktoré by vo svojich dôsledkoch viedli k bezdôvodnému obohacovaniu sa, a ktoré by napríklad pri porovnaní „odškodnenia“ zásahu do práva na ochranu osobnosti s „odškodňovaním“ zásahov do iných základných práv zaručených Ústavou Slovenskej republiky mohli niektoré ujmy na iných základných právach (napríklad ujmy na zdraví či dokonca živote) bagatelizovať“.

19.1. Rozhodnutie z 13. júla 2017 sp. zn. 3Cdo/17/2017 celkom zjavne nesúvisí s predmetnou právnou

otázkou, pretože rieši problematiku neplatnosti skončenia pracovného pomeru.

Dovolaťka videla odklon odvolacieho súdu aj od rozhodnutia najvyššieho súdu z 31. júla 2018 sp. zn. 2Cdo 112/2017, ktorým bolo zrušené napadnuté odvolacie rozhodnutie pre vadu zmätočnosti - nepreskúmateľnosť, keď sa sudy opomenuli vysporiadať s judikatúrou pre stranu sporu priaznivú, z čoho je podľa názoru dovolacieho súdu zrejmé, že predmetná argumentácia žalovanej v tomto smere nerieši otázku neprimeranosti náhrady nemajetkovej ujmy.

19.2. V rozhodnutí z 28. apríla 2016 sp. zn. 6 Cdo 402/2015 najvyšší súd dospel k záveru, že, „...pre účely náhrady škody treba preto za účelne vynaložené náklady poškodeným na zaplatenie odmeny advokátovi na obhajobu považovať náklady v rozsahu tarifnej odmeny...“ Bližšie uviedol, že poškodený si uplatňuje prostredníctvom nároku na náhradu škody spôsobenej začatím a vedením trestného stíhania, ktoré neskončilo právoplatným odsúdením voči štátu náhradu spravidla zmluvnej odmeny poskytnutej advokátovi za zastupovanie v trestnom konaní. Odmena za zastupovanie, ak je zástupcom advokát, je nepochybne hotovým výdavkom, v tomto prípade obvineného, ktorý patrí medzi základné druhy trov konania. Štát tu teda uhrádza poškodenému vo forme náhrady škody v podstate trovy konania, ktoré mu vznikli v trestnom konaní spojené so zvolením obhajcu. Dovolací súd dospel preto k záveru, že z hľadiska, a to treba zdôrazniť, rozsahu náhrady škody, treba primerane použiť aj všeobecné zásady charakteristické pre právnu úpravu týkajúcu sa trov konania (napriek tomu, že trovy konania upravujú procesné predpisy povahy verejnoprávnej a právna úprava zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu má základ v hmotnoprávnej úprave súkromnej povahy). Ide predovšetkým o zásadu, podľa ktorej každý účastník platí trovy konania, ktoré vznikajú jemu osobne a trovy svojho zástupcu. Táto zásada sa v trestnom konaní prejavuje v tom, že obvinený znáša vlastné trovy a výdavky spojené so zvolením obhajcu, včítane odmeny dohodnutej medzi ním a advokátom (§ 553 ods. 1 Trestného poriadku). V súvislosti s náhradou trov konania ide o zásadu, že sa priznáva len náhrada trov potrebných na účelne uplatňovanie alebo bránenie práva. Z uvedeného pravidla vyplýva, že sa uhrádzajú len účelne, či dôvodne vynaložené náklady v konaní, a teda nie všetky náklady, ktoré účastník v konaní vynaložil; pritom záleží na účastníkovi samotnom, aké finančné prostriedky na svoju obranu v súdnom konaní vynaloží. V súvislosti s odmenou za zastupovanie advokátom platí, že aj v prípade, ak sa klient s advokátom dohodne na zmluvnej odmene, pri určení nákladov konania, ktorých náhrada sa priznáva proti inej fyzickej či právnickej osobe, sa výška odmeny advokáta určí podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene (§ 22 ods. 1 vyhlášky č. 240/1990 Zb. a vyhlášky č. 163/2002 Z.z., obdobne § 18 ods. 1 vyhlášky č. 655/2004 Z.z.).

Podľa dovolacieho súdu (vo veci sp. zn. 6 Cdo 402/2015) v súlade s uvedenými zásadami niet dôvodu, aby štát uhrádzal poškodenému v tomto špecifickom prípade náhrady škody všetky náklady, ktoré vynaložil v trestnom konaní na svoju obhajobu. Obsah základného práva obvineného na právnu pomoc pri obhajobe v trestnom konaní spočívajúci v možnosti zvoliť si obhajcu, nemôže byť z hľadiska rozsahu nároku na náhradu škody proti štátu neobmedzený. Bolo by popretím základných predpokladov pre náhradu škody, aby štát hradil aj náklady spojené so zastúpením, ktoré boli poškodeným vynaložené bezúčelne. Treba preto uplatniť obmedzenie v tom zmysle, že pre účely náhrady škody sa musí jednať o náklady na obhajobu vynaložené účelne. Prijatý záver však žiadnym spôsobom neobmedzuje právo obvineného zvoliť si pre svoju obhajobu v trestnom konaní obhajcu, ale sa iba limituje právo poškodeného na náhradu účelne vynaložených nákladov v konaní. Túto požiadavku treba považovať za legitímnu, lebo niet dôvodu pre to, aby ktokoľvek hradil náklady na odstránenie vadného stavu (v tomto prípade zrušenie nezákonného rozhodnutia), ktoré neboli vynaložené dôvodne. Účelnosť vynaložených nákladov na trovy obhajoby znamená aj to, že štát nie je povinný znášať náklady v podobe neprimerane dohodnutých zmluvných odmien medzi advokátom a poškodeným, ktoré niekoľko násobne prevyšujú odmenu mimozmluvnú (tak je tomu aj v predmetnej veci). Východiskom, čo treba považovať za účelne vynaložené náklady na trovy obhajoby, môže byť už zmienené pravidlo, podľa ktorého pri určení nákladov konania, ktorých náhrada sa priznáva proti inej fyzickej či právnickej osobe, sa výška odmeny advokáta určí podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene. Podľa dovolacieho súdu niet dôvodu, aby sa toto pravidlo neuplatnilo aj pri určení rozsahu náhrady škody spočívajúcej v trovách obhajoby, ktorá náhrada sa priznáva proti štátu, keďže jeho použitím sa objektívne vyjadruje odmena za zastupovanie, ak zástupcom je advokát. Tarifná odmena advokáta za zastupovanie klienta v trestnom konaní sa totiž stanovuje podľa toho, či ide o obhajobu v trestnom konaní alebo o zastupovanie v konaní o

priestupkoch, a podľa počtu úkonov právnej pomoci (služby) odstupňovaných podľa hornej hranice trestnej sadzby. Ide o kritériá, ktoré sú jasne určené, ktoré sú merateľné a predvídateľné. Určenie rozsahu náhrady škody podľa uvedených kritérií nepochybne prispieva aj k právnej istote účastníkov tohto právneho vzťahu.

Vymedzením pojmu „účelnosti“ sa zaoberal najvyšší súd v uznesení 29. septembra 2015, sp. zn. 4MCdo/16/2014 pričom uviedol, že je nevyhnuté ho chápať ako určitú poistku pred hradením nákladov nesúvisiacich s konaním, pred nadbytočnými či nadmernými nákladmi (napr. opakované uplatnenie náhrady za prevzatie a prípravu zastupovania, nepotrebné konzultácie s klientom atď.). Vzhľadom na ústavne zaručené právo na právnu pomoc nie je možné prostredníctvom uvedeného termínu (neúčelne vynaložené náklady konania) vymedziť kategóriu subjektov, ktorá by tak z hľadiska právneho zastúpenia mala odlišné postavenie, a tak jej de facto právo na zastúpenie advokátom v konaní upierať a z hľadiska ostatných účastníkov ju diskriminovať. Účastníka nie je možné sankcionovať tým, že mu nebude priznaná náhrada nákladov zodpovedajúca výške odmeny advokáta s tým, že sa mohol v konaní brániť sám.

20. Podľa názoru dovolacieho súdu sa odvolací súd právnymi závermi, na ktorých založil rozhodnutie napadnuté dovolaním žalovanou odklonil v nastolenej otázke „primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 514/2003 Z.z.“ od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktorú v danom prípade predstavujú vyššie uvedené rozhodnutia najvyššieho súdu (viď bod 19.1. tohto rozhodnutia). Súd nižších inšancií mali pri rozhodovaní o výške nemajetkovej ujmy za nezákonný zásah do práv žalobcu vychádzať z predvídateľných kritérií vyplývajúcich z právnych predpisov a samozrejme prihliadnuť aj na relevantnú judikatúru, t.j. takú, ktorá sa zaoberá obdobnými (skutkovo a právne) prípadmi. V tejto súvislosti dovolací súd pripomína, že princíp právnej istoty tak, ako je zakotvený v čl. 2 CSP si komparatívny prístup súdov ohľadom priznanej nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonnou väzbou vyžaduje. Právna istota je stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý v súlade s ustálenou rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít; ak takej ustálenej rozhodovacej praxe niet, aj stav, v ktorom každý môže legitímne očakávať, že jeho spor bude rozhodnutý spravodlivo. Ak sa spor na základe prihliadnutia na prípadné skutkové a právne osobitosti prípadu rozhodne inak, každý má právo na dôkladné a presvedčivé odôvodnenie tohto odklonu (čl. 2 ods. 3 CSP). Napokon dovolací súd dáva odvolaciemu súdu do pozornosti, že k náhrade nemajetkovej ujmy za väzbu už súdna prax vytvorila pomerne jasné kritériá určenia jej výšky (povaha trestnej veci, dĺžka a časové okolnosti väzby, preukázaný dopad väzby do osobnostnej sféry poškodeného a širšie okolnosti, za ktorých k vzniku nemajetkovej ujmy došlo, korigované všeobecnými princípmi spravodlivosti). Z obsahu spisu v danom prípade vyplýva, že žalobca bol vo väzbe od 25. novembra 2003 do 04. marca 2004 t.j. približne 3 mesiace. Maximálna výška odškodnenia obetí násilných trestných činov je na úrovni 50 násobku minimálnej mzdy v rozhodnom období, pričom v preskúmvanej veci výška priznanej sumy takejto úrovni nezodpovedala (viď tiež zhora uvedené rozhodnutie ústavného súdu). Otázne je aj či väzbu v trvaní 3 mesiacov v okolnostiach danej veci možno považovať za taký zásah, ktorý odôvodňuje priznanie náhrady nemajetkovej ujmy vo výške rovnajúcej sa sume maximálneho odškodnenia obetí násilných trestných činov v rozhodnom období.

20.1. Pokiaľ žalovaná osobitne vymedzila ešte právnu otázku určenia výšky náhrady nemajetkovej ujmy za nezákonné rozhodnutie vydané pred nadobudnutím účinnosti zákona č. 412/2012 Z. z. účinného od 1. januára 2013, ktorým sa menil zákon č. 514/2003 Z. z., v ustanovení § 17 ods. 4 citovaného zákona a v tejto súvislosti ústavný súd konštatoval, že najvyšší súd nedal odpoveď na tieto námietky sťažovateľky „o nutnosti posudzovania zákonného limitu odškodnenia nemajetkovej ujmy za väzbu podľa obdobia, keď väzba trvala, a nie podľa roku, keď o nároku rozhodoval (opakovane) všeobecný súd“, dovolací súd uvádza, že predmetnou problematikou sa priamo zaoberali predovšetkým dve rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/19/2018 a tiež aj 7Cdo/100/2017, ktoré predstavujú ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu. Rovnaký právny názor na túto otázku zaujal najvyšší súd aj v ďalšom rozhodnutí zo dňa 24. júna 2020 sp. zn. 6Cdo/38/2019. Uvedený právny názor formuloval najvyšší súd v rozhodnutí sp. zn. 3Cdo/19/2018 nasledovne: „na záveroch najvyššieho súdu o povinnosti všeobecného súdu určiť primeranú výšku náhrady spôsobenej nezákonným rozhodnutím po zohľadnení iných právnych predpisov slovenského právneho poriadku upravujúcich odškodnenie, ako aj judikatúry ústavného súdu

a Európskeho súdu pre ľudské práva, ku ktorým dospel najvyšší súd skôr už v rozhodnutiach, v ktorých bol uplatnený nárok na náhradu nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 58/1969 Zb., nezmenili neskôr nič ani zákon č. 517/2008 Z. z., ani zákon č. 412/2012 Z. z. Určenie maximálnej hranice náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej nezákonným rozhodnutím v zmysle zákona č. 412/2012 Z. z. tak, aby priznaná náhrada nebola vyššia ako náhrada za ujmu, ktorú utrpeli obeť trestných činov, je pokračovaním v už nastolenom trende legislatívnych úprav pod vplyvom rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva“. Uvedený názor bol opakovane potvrdený a neskôr nebol prekonaný. Napriek iným právnym názorom vysloveným najmä v rozhodnutiach najvyššieho súdu zo 16. marca 2016 sp. zn. 7Cdo/262/2015 a z 30. júla 2019 sp. zn. 4Cdo/48/2017 (spočívajúcich v tom, že aplikácia ustanovenia § 17 v znení zákona č. 412/2012 Z. z. na prípady vzniku škody spôsobenej uznesením o vznesení obvinenia vydaného pred 1. januárom 2013 by znamenala pripustiť, že poškodenému zaniklo právo na náhradu nemajetkovej ujmy vo výške presahujúcej limit zavedený zákonom č. 412/2012 Z. z., by znamenala popretie princípu úplného odškodnenia, ale aj neprípustné odňatie už existujúceho práva, ďalej zásah do legitímnej nádeje poškodeného na satisfakciu, a napokon aj porušenie zákazu retroaktivity) predmetné rozhodnutia nie sú spôsobilé narušiť jasnú judikatórnu líniu zavedenú citovanými rozhodnutiami najvyššieho súdu, nie sú teda rozhodnutiami, v dôsledku ktorých by uvedené rozhodnutia najvyššieho súdu stratili povahu ustálenej rozhodovacej praxe. V rozhodnutí sp. zn. 6Cdo/38/2019 najvyšší súd vyslovil, že právny názor zastávajúci potrebu podrobnej špecifikácie dôsledkov vydania nezákonného rozhodnutia, preskúmateľnosti výšky náhrady nemajetkovej ujmy a náležité zohľadnenie iných právnych predpisov slovenského právneho poriadku upravujúcich odškodnenie, je pevne zakotvený v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu prakticky od roku 2006. Tento právny názor predstavuje výklad súladný so štandardom ochrany ľudských práv na európskej úrovni, eliminuje ľubovôľu pri stanovení výšky náhrady nemajetkovej ujmy v obdobných prípadoch a zohľadňuje výšku priznaných náhrad pri zásahoch do iných základných práv zaručených Ústavou Slovenskej republiky. Uvedený prístup nepopiera princíp úplného odškodnenia, keďže nevylučuje vo výnimočných prípadoch priznať vyššiu náhradu nemajetkovej ujmy za predpokladu riadneho odôvodnenia zvýšenej závažnosti zásahu do práva poškodeného v dôsledku nezákonného rozhodnutia. Nejde teda „o retroaktívnu aplikáciu ustanovenia § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z.“, pričom poukazuje na rozdiel medzi priamou aplikáciou predmetného ustanovenia (ku ktorej nedochádza) a zohľadnením iných právnych predpisov slovenského právneho poriadku a judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva ako kritérií pri stanovení výšky náhrady nemajetkovej ujmy (ku ktorému dochádza). S týmto názorom sa plne stotožňuje aj vec prejednávajúci senát (viď tiež rozhodnutie najvyššieho súdu z 29. júna 2021 sp. zn. 5Cdo/127/2019).

21. Ako ďalšou položenou otázkou, a to v súvislosti s dovolacím dôvodom podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP sa najvyšší súd zaoberal „účelnosťou priznaných trov právneho zastúpenia žalobcu dvomi právnymi zástupcami“. Vychádzal pritom aj z dovolateľkou označenej judikatúry najvyššieho súdu, na záveroch ktorej je potrebné aj napriek odstupe času naďalej zotrvať (viď bod 19.3.).

22. V danom prípade súdy nižších inštancií považovali duplicitnú obhajobu žalobcu v trestnom konaní za účelnú a hospodárnu. Účelnosť a hospodárnosť obhajoby žalobcu dvoma obhajcami vyplývala podľa ich presvedčenia „... 1/ zo závažnosti skutku, z ktorého bol žalobca obvinený, 2/ z trestu, ktorý žalobcovi hrozil, 3/ v náročnosti úkonov obhajoby 4/ v práve žalobcu zvoliť si obhajcu, ako aj 5/ v konečnom oslobodení žalobcu...“. Žalobca splnomocnil JUDr. Kubovčáka na svoju obhajobu v čase začatia trestného stíhania, zúčastňoval sa úkonov v prípravnom konaní, v mieste výkonu väzby, na hlavnom pojednávaní v sídle súdov, ktoré rozhodovali a bydlisko žalobcu si vyžadovali dostupnosť dvoch advokátov.

23. To, že v súvislosti s náhradou nákladov na trovy obhajoby má štát platiť „účelne vynaložené náklady“ vyplýva aj z dôvodovej správy k zákonu č. 412/2012 Z. z., ktorým sa mení zákon o zodpovednosti štátu za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci. Rovnako tak z predmetnej dôvodovej správy vyplýva, že „...nie je napr. možné za účelne vynaložené náklady považovať ak by si poškodený zvolil súčasne viacerých právnych zástupcov“.

24. V preskúmvanej veci sa podľa názoru dovolacieho súdu súdy nižších inštancií pri rozhodovaní o

žalobcom uplatnenom nároku dôsledne so zásadou účelnosti priznávania nákladov na trovy obhajoby neriadili. Riadne nezdôvodnili skutočnosti („závažnosť skutku“, „náročnosť úkonov obhajoby“), v ktorých videli dôvody, pre ktoré si mal žalobca „účelne“ zvoliť ďalšieho obhajcu. Tie, ktoré uviedli sú príliš všeobecné. Odhliadnuc od uvedeného podľa senátu 8C dovolacieho súdu aj keď ustanovenie § 18 zákona č. 514/2003 Z.z. s účinnosťou od 1. januára 2013 výslovne uvádza, že sa priznávajú „účelne“ vynaložené trovy konania (a zákonodarca za takéto nepovažuje trovy viacerých právnych zástupcov) neznamená to, že súdy sa kritériom „účelnosti“ v súvislosti s takto uplatneným nárokom nemusia pri nárokoch vzniknutých pred uvedeným dátumom riadiť; práve naopak. V danej veci preto nemožno nechať bez povšimnutia aj jej osobitné skutkové okolnosti. Konkrétne z obsahu spisu je zrejmé, že JUDr. Kubovčák sa na úkonoch obhajoby zúčastňoval od 17. decembra 2003, teda neskôr ako žalobca splnomocnil obhajcu JUDr. Hreždoviča, ktorý vykonával úkony už od 25. novembra 2003. Obhajobu JUDr. Kubovčák ukončil dňa 19. marca 2007, pričom žalobca bol spod obžaloby oslobodený až dňa 28. septembra 2009. Túto skutočnosť, na ktorú žalovaná poukazovala v rámci svojich námietok vo vzťahu k účelnosti vzniknutých trov obhajoby súdy nižších inšancií riadne nevyhodnotili. Natíska sa totiž otázka či „závažnosť skutku resp. náročnosť úkonov obhajoby“ si naozaj dvoch obhajcov vyžadovala. Otázne je aj, či za účelne vynaložené náklady možno považovať účasť oboch obhajcov na hlavnom pojednávaní resp. takto vynaložené dopravné náklady. Len komplexné a objektívne zohľadnenie všetkých individuálnych zistení z toho ktorého prípadu umožňuje súdom po vykonanom dokazovaní spoľahlivo prijať záver o účelnosti vynaložených trov obhajoby.

25. Pokiaľ odvolací súd určil maximálnu výšku náhrady nemajetkovej ujmy nezohľadňujúc závery najvyššieho súdu uvedené vo vyššie uvedených rozhodnutiach a výšku nemajetkovej ujmy určil bez zreteľa na právne predpisy slovenského právneho poriadku upravujúce odškodnenie a bez zreteľa na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a nezoberal sa ani komplexne účelnosťou uplatnených trov zastúpenia; v dôsledku toho sa odklonil od ustálenej praxe dovolacieho súdu. Z uvedených dôvodov dovolací súd konštatuje, že dovolanie žalovanej smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému je dovolanie nielen prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP ale zároveň aj dôvodné, nakoľko dovolaním napadnutý rozsudok (práve v riešení predmetnej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu) spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP).

25.1. Vzhľadom na uvedené dovolací súd považoval dovolanie žalovanej za dôvodné, a preto napadnuté rozhodnutie zrušil (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Vzhľadom k zisteniu, že v danom prípade bolo dovolanie žalovanej dôvodné, Najvyšší súd Slovenskej republiky v súlade s predmetnými ustanoveniami zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, majúť za to, že náprava zrušením len rozhodnutia odvolacieho súdu je v tomto prípade možná i postačujúca (§ 449 ods. 2 CSP), berúc do úvahy i aktuálnu úpravu odvolacieho konania, v režime ktorej už odvolací súd možnosť zrušiť rozhodnutie súdu prvej inštancie vyčerpал (tu porovnaj § 390 CSP). Z dôvodu, že dovolací súd pristúpil k zrušeniu rozhodnutia odvolacieho súdu bližšie vecne sa už nezaoberal návrhom žalovanej na odklad vykonateľnosti napadnutého rozhodnutia.

26. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

27. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.